

สมเด็จพระญาณสังวร
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

วัดบวรนิเวศวิหาร
กฐินหลวงกับบาทแสนหากร

3111102003340

พระประวัติสังเขป

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช

สกลมหาสังฆปริณายก

(สุวฑฺฒโน เจริญ กชวັตร ป.ธ. ๕)

วัดบวรนิเวศวิหาร

พระชาติภูมิ

สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก มีพระนามเดิมว่า เจริญ นามสกุล กชวັตร ประสูติที่ตำบลบ้านเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันศุกร์เดือน ๑๑ ขึ้น ๔ ค่ำ ปีมะเส็ง ตรงกับวันที่ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๕๖ เวลาประมาณ ๑๐ ทุ่ม มีเศษ (หรือเวลาประมาณ ๐๔.๐๐ นาฬิกาเศษ แห่งวันเสาร์ที่ ๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๕๖ ตามที่นับแบบปัจจุบัน) พระชนกชื่อ นายน้อย กชวັตร (ถึงแก่กรรม พุทธศักราช ๒๔๖๕) พระชนนีชื่อ นางกิมน้อย กชวັตร (ถึงแก่กรรม พุทธศักราช ๒๕๐๘)

บรรพชาอุปสมบท

พุทธศักราช ๒๔๖๙ ทรงบรรพชาเป็นสามเณรที่ วัดเทวสังฆาราม (วัดเหนือ) จังหวัดกาญจนบุรี พระครูอดุลยสมณกิจ (พุทธโชติ ดี เอกฉันท์)^๑ เจ้าอาวาส วัดเทวสังฆาราม เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูนิวาสมาจร (สุวณฺณโชติ เจริญ รัสสุวรรณ)^๒ เจ้าอาวาส วัดศรีอุปการาม (วัดหนองบัว) เป็นพระอาจารย์ให้ สรณะและศีล

พุทธศักราช ๒๔๗๖ พระชนมายุครบ ๒๐ พรรษา ทรงอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ที่วัดเทวสังฆาราม จังหวัดกาญจนบุรี พระครูอดุลยสมณกิจ (พุทธโชติ ดี เอกฉันท์) เจ้าอาวาสวัดเทวสังฆาราม เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูนิวาสมาจร (สุวณฺณโชติ เจริญ รัสสุวรรณ) เจ้าอาวาส วัดศรีอุปการาม เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระปลัด หรั่ง นามสกุล เชียงฉี เจ้าอาวาสวัดทุ่งสมอ เป็นพระอนุสาวนาจารย์ เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๖ อุปสมบทแล้วทรงจำพรรษาอยู่ที่วัดเทวสังฆาราม ๑ พรรษา

๑ ภายหลังเลื่อนขึ้นเป็นพระราชคณะชั้นเทพที่ พระเทพมงคลรังษี มรณภาพเมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๐.

๒ ภายหลังเลื่อนขึ้นเป็นพระราชคณะที่ พระโสภณสมาจาร มรณภาพเมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๓.

เมื่อออกพรรษาแล้วในศกเดียวกัน ได้ทรงทำ
ทัฬหีกรรม (ญัตติซ้ำ) เป็นธรรมยุตที่วัดบวรนิเวศวิหาร
เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๖ สมเด็จพระ
พระวชิรญาณวงศ์ (สัจจิตโต หม่อมราชวงศ์ชื่น นพวงศ์
ป. ๗)^๑ เป็นพระอุปัชฌาย์ พระเทพเมธี (อิสฺสรณาโณ จู
ที่ปรัภษพัณฺธุ ป. ๗)^๒ เป็นพระกรรมวาจาจารย์

การศึกษา

ทรงได้รับการศึกษาเบื้องต้น ณ โรงเรียนประชาบาล-
วัดเทวสังฆาราม จบชั้นประถม ๕ (เทียบชั้น มัธยม ๒)
หลังจากทรงบรรพชาเป็นสามเณรแล้ว ทรงเรียนพระ-
ปริยัติธรรมและทรงสอบไล่ได้ชั้นต่าง ๆ เป็นลำดับมาใน
สำนักเรียนวัดบวรนิเวศวิหาร ดังนี้

พุทธศักราช ๒๔๗๒

ทรงสอบได้นักธรรมชั้นตรี

พุทธศักราช ๒๔๗๓

ทรงสอบได้นักธรรมชั้นโท และเปรียญ ๓ ประโยค

พุทธศักราช ๒๔๗๕

ทรงสอบได้นักธรรมชั้นเอก และเปรียญ ๔ ประโยค

๑ ภายหลังได้รับพระราชทานสถาปนาเป็น สมเด็จพระสังฆราชเจ้า
กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ สิ้นพระชนม์เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๑.

๒ ภายหลังเลื่อนขึ้นเป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่ พระรัตนธัชมุนี
มรณภาพเมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๕.

พุทธศักราช ๒๔๗๖

ทรงสอบได้เปรียญ ๕ ประโยค

พุทธศักราช ๒๔๗๗

ทรงสอบได้เปรียญ ๖ ประโยค

พุทธศักราช ๒๔๗๘

ทรงสอบได้เปรียญ ๗ ประโยค

พุทธศักราช ๒๔๗๙

ทรงสอบได้เปรียญ ๘ ประโยค

พุทธศักราช ๒๔๘๐

ทรงสอบได้เปรียญ ๙ ประโยค

สมณศักดิ์

พุทธศักราช ๒๔๕๐

เป็นพระราชาคณะสามัญที่ พระโศภนคณาภรณ์

พุทธศักราช ๒๔๕๕

เป็นพระราชาคณะชั้นราช ในราชทินนามเดิม

พุทธศักราช ๒๔๕๘

เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ในราชทินนามเดิม

พุทธศักราช ๒๔๕๙

เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่ พระธรรมวราภรณ์

พุทธศักราช ๒๕๐๔

เป็นพระราชาคณะชั้นเจ้าคณะรองที่ พระสาสนโสภณ

พุทธศักราช ๒๕๑๕

เป็นสมเด็จพระราชาคณะที่ สมเด็จพระญาณสังวร

พุทธศักราช ๒๕๓๒

ได้รับพระราชทานสถาปนาขึ้นดำรงตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ลำดับที่ ๑๙ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

ตำแหน่งการงาน

ทางการคณะสงฆ์

พุทธศักราช ๒๔๘๔

เป็นสมาชิกสังฆสภาโดยตำแหน่ง ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔

เป็นกรรมการสังคายนาพระธรรมวินัย ซึ่งแต่งตั้งขึ้นตามความในมาตรา ๖๐ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔

พุทธศักราช ๒๔๘๘

เป็นพระวินัยธรชั้นอุทธรณ์

พุทธศักราช ๒๔๘๙

เป็นเลขานุการสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์

พุทธศักราช ๒๔๙๕

รักษาการพระวินัยธรชั้นฎีกา

พุทธศักราช ๒๕๐๓

เป็นสังฆมนตรีช่วยว่าการองค์การปกครอง สังกัด
องค์การปกครอง คณะธรรมยุต

พุทธศักราช ๒๕๐๔

เป็นกรรมการโครงการเชิดชูและบำรุงพระพุทธศาสนา
โดยตำแหน่ง

เป็นผู้รักษาการเจ้าคณะธรรมยุตภาค ทุกภาค
เป็นเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร

พุทธศักราช ๒๕๐๖

เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม และเป็นตลอดมาทุก
สมัยจนถึงปัจจุบัน

เป็นอนุกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายมหาเถรสมาคม
ตลอดมาทุกสมัย

เป็นอนุกรรมการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาปริยัติ-
ธรรมแผนกภาษาบาลี

พุทธศักราช ๒๕๐๗

เป็นอนุกรรมการพิจารณาร่างระเบียบการเดินทาง
ไปต่างประเทศของพระภิกษุสามเณร

พุทธศักราช ๒๕๐๘

เป็นประธานกรรมการอำนวยการฝึกอบรมพระ-
ธรรมทูตไปต่างประเทศ

พุทธศักราช ๒๕๑๐

เป็นประธานอนุกรรมการพิจารณาเรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประจำปี ๒๕๑๑

เป็นประธานอนุกรรมการพิจารณาร่างระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยวิธีปฏิบัติในการปลูกสร้างอาคารในที่ดินของวัดซึ่งมีผู้เช่าอยู่

เป็นประธานอนุกรรมการพิจารณาหลักเกณฑ์การยกเว้นค่าโดยสารรถไฟให้แก่พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา

เป็นอนุกรรมการพิจารณาแก้ไขข้อขัดข้องในระหว่างวัดกับผู้เช่า (พ. ว. ช.)

พุทธศักราช ๒๕๑๑

เป็นประธานอนุกรรมการพิจารณาโครงการรับการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสอง^๑ เป็นการศึกษาของคณะสงฆ์

พุทธศักราช ๒๕๑๒

เป็นอนุกรรมการพิจารณาเรื่องการศึกษาโรงเรียนมัธยมของคณะสงฆ์

เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิโครงการจัดตั้งโรงเรียนพระสังฆาธิการส่วนกลาง

^๑ สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย และ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์

พุทธศักราช ๒๕๑๔

เป็นประธานอนุกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายเถร-
สมาคมว่าด้วยการลงนิกหกรรมแก่พระภิกษุ

พุทธศักราช ๒๕๑๕

เป็นประธานกรรมการบริหารงานสภาการศึกษา
ของคณะสงฆ์

เป็นเจ้าคณะนครหลวงกรุงเทพธนบุรีและเจ้าคณะ
จังหวัดสมุทรปราการ (ธรรมยุต)

พุทธศักราช ๒๕๑๖

เป็นประธานอนุกรรมการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตร
ศาสนศึกษาของคณะสงฆ์

พุทธศักราช ๒๕๒๑

เป็นรองประธานคณะกรรมการอำนวยการจัดสร้าง
พุทธมณฑลฝ่ายสงฆ์

พุทธศักราช ๒๕๒๓

เป็นประธานคณะกรรมการจัดงานสัปดาห์ส่งเสริม
พระพุทธศาสนาเนื่องในเทศกาลวิสาขบูชา

เป็นประธานคณะกรรมการควบคุมการเรียไรของ
คณะสงฆ์

พุทธศักราช ๒๕๓๑

รักษาการเจ้าอาวาสวัดญาณสังวราราม ในพระบรม-
ราชูปถัมภ์ จังหวัดชลบุรี

ทางการคณะธรรมยุต

พุทธศักราช ๒๔๕๓

เป็นกรรมการเถรสมาคมคณะธรรมยุตประเภท
ชั่วคราว

พุทธศักราช ๒๔๕๖

เป็นกรรมการเถรสมาคมคณะธรรมยุตประเภทถาวร

พุทธศักราช ๒๕๐๐

เป็นกรรมการพิจารณาร่างระเบียบบริหารวัดธรรมยุต

พุทธศักราช ๒๕๐๑

เป็นกรรมการคณะธรรมยุต

พุทธศักราช ๒๕๐๓

เป็นสภามนตรีสั่งการองค์การปกครองคณะธรรมยุต

พุทธศักราช ๒๕๐๔

เป็นพระอุปัชฌาย์

พุทธศักราช ๒๕๑๕

เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนพระสังฆาธิการคณะธรรมยุต

เป็นรองประธานกรรมการคณะธรรมยุต

พุทธศักราช ๒๕๑๗

เป็นประธานกรรมการคณะธรรมยุต

พุทธศักราช ๒๕๑๘

เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนครูปริยัติธรรมคณะธรรมยุต

พุทธศักราช ๒๕๓๑

รักษาการเจ้าคณะใหญ่ธรรมยุต

พุทธศักราช ๒๕๓๒

เป็นเจ้าคณะใหญ่ธรรมยุต

ทางการมหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์

พุทธศักราช ๒๔๘๘

เป็นกรรมการสภาการศึกษาามหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยพระพุทธรศาสนาแห่งประเทศไทย

พุทธศักราช ๒๔๙๐

เป็นกรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรม-
ราชูปถัมภ์

พุทธศักราช ๒๔๙๔

เป็นกรรมการอำนวยการมหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ
เป็นกรรมการแผนกตำรา ของมหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ

พุทธศักราช ๒๕๐๔

เป็นผู้อำนวยการมหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ
เป็นประธานกรรมการสภาการศึกษาามหามกุฏราช-
วิทยาลัย ฯ

พุทธศักราช ๒๕๓๑

เป็นนายกกรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ
เป็นนายกสภาการศึกษาามหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ

หน้าที่พิเศษ

พุทธศักราช ๒๔๙๕

ร่วมในคณะทูตพิเศษที่มหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ ส่ง

ไปร่วมฉลองพระบรมสารีริกธาตุและพระธาตุ
พระอัครสาวก ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา

พุทธศักราช ๒๔๙๖

เป็นกรรมการตรวจชำระพระคัมภีร์ฎีกา

พุทธศักราช ๒๔๙๗

ร่วมในคณะพระเถระแห่งคณะสงฆ์ไทย ไปร่วม
ประชุมสมัชชาที่ ๒ แห่งฉัฏฐสังคายนาพระไตรปิฎก
ณ กรุงย่างกุ้ง ประเทศพม่า

พุทธศักราช ๒๔๙๘

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์
ทรงเลือกให้เป็น “พระอภิบาล” (พระพี่เลี้ยง) ของ
พระภิกษุพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล-
อดุลยเดชฯ สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ใน
ระหว่างทรงพระผนวช เป็นพระภิกษุและเสด็จประทับ
ณ วัดบวรนิเวศวิหาร ตั้งแต่วันที่ ๒๒ ตุลาคม ถึง
วันที่ ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๙๙

พุทธศักราช ๒๕๐๑

เป็นกรรมการมูลนิธิส่งเสริมกิจการพระศาสนาและ
มนุษยธรรม (ก. ศ. ม.)

พุทธศักราช ๒๕๐๕

เป็นประธานกรรมการมูลนิธิสงเคราะห์คนเป็นโรค
เรื้อน

พุทธศักราช ๒๕๑๕

ในฐานะกรรมการมหาเถรสมาคมและรองประธานกรรมการคณะธรรมยุต ทรงได้รับฉันทานุมัติจากกรรมการคณะธรรมยุต ให้เสด็จไปทรงตรวจการคณะสงฆ์และทรงเยี่ยมพุทธศาสนิกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวม ๙ จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดยโสธร จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดขอนแก่น

พุทธศักราช ๒๕๑๕

เป็นประธานกรรมการมูลนิธิสังฆประชาณุเคราะห์

พุทธศักราช ๒๕๒๐

เป็นประธานอำนวยการมูลนิธิมหาวชิราลงกรณ

พุทธศักราช ๒๕๒๑

เป็นพระราชกรรมวาจาจารย์ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ ๙ สยามมกุฎราชกุมาร ในการทรงพระผนวช ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นพระอาจารย์ถวายการอบรมพระธรรมวินัย ขณะที่พระภิกษุสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ ๙ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จประทับ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร ระหว่างวันที่ ๖-๒๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๒๑

พุทธศักราช ๒๕๒๒

เป็นประธานอำนวยการมูลนิธิสิรินธร

พุทธศักราช ๒๕๒๔

ในฐานะกรรมการมหาเถรสมาคมและประธานกรรมการคณะธรรมยุต ทรงได้รับฉันทานุมัติจากกรรมการคณะธรรมยุต ให้เสด็จไปทรงตรวจการคณะสงฆ์และทรงเยี่ยมพุทธศาสนิกชนในภาคเหนือรวม ๑๐ จังหวัด คือ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดตาก จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดกำแพงเพชร

พุทธศักราช ๒๕๒๕

เป็นผู้ถวายพระธรรมเทศนามงคลวิเสสภกตา ในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและถวายตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

พุทธศักราช ๒๕๒๖

เป็นประธานกรรมการมูลนิธิวัดญาณสังวรารามในพระบรมราชูปถัมภ์

พุทธศักราช ๒๕๒๗

เป็นประธานกรรมการมูลนิธิพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย

พุทธศักราช ๒๕๒๘

เป็นผู้อ่านพระอภิธรรมนำพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๗ ในกระบวนพระราชอิสริยยศ สู่พระเมรุมาศ ณ ท้องสนามหลวง

เป็นรองประธานกรรมการสังคีตการกสงฆ์ ในการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎก

เป็นสังฆปาโมกข์ปาลีวิโสธกะพระวินัยปิฎก ในการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎก เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ฯ สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร จนสำเร็จทันในการพระราชพิธีฉลองเฉลิมพระชนมพรรษา

พุทธศักราช ๒๕๓๐

เป็นประธานกรรมการมูลนิธิต่อแผ่นดินธรรม

เป็นประธานกิตติมศักดิ์มูลนิธิต่อเคราะห์และฟื้นฟูจิตใจผู้ติดยาเสพติด

เป็นพระอุปัชฌาย์ ในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ฯ สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ ในการที่หม่อมเจ้า

จุฬารัตน มหิตล พระโอรสในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช
เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ์ ฯ สยามมกุฎราชกุมาร
ทรงผนวชสามเณร ณ พระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร
กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่อังคารที่ ๑ ธันวาคม
พุทธศักราช ๒๕๓๐ เวลา ๙ นาฬิกา

พุทธศักราช ๒๕๓๓

เป็นประธานสงฆ์ในการเจริญพระพุทธมนต์ พระ-
ราชพิธีพุทธาภิเษกพระพุทธรูปชัยวัฒน์ และพระกริ่ง
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงเจริญ
พระชนมายุ ๙๐ พรรษา และเป็นประธานจุดเทียนชัย
ทรงนั่งปรก ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

การพระศาสนาในต่างประเทศ

พุทธศักราช ๒๕๐๙ ในฐานะประธานกรรมการ
อำนวยการฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ ได้เสด็จ
ไปเป็นประธานฝ่ายสงฆ์และถวายพระธรรมเทศนาแก่ภิกษุหนึ่ง
ในพิธีเปิดวัดพุทธปทีป ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ
ระหว่างวันที่ ๒๕ กรกฎาคม-๕ สิงหาคม พุทธศักราช
๒๕๐๙ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ฯ
สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ
พระบรมราชินีนาถ ทรงประกอบพิธีเปิด เมื่อวันที่
๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๐๙ และในการเสด็จ

ครั้งนั้น ได้ทรงเยี่ยมชมกิจการพระธรรมทูตในประเทศ
อังกฤษ และทรงเยี่ยมชมการพระศาสนาในประเทศฝรั่งเศส
สวิตเซอร์แลนด์ อิตาลี และกรีซ ระหว่างเสด็จกลับ
ประเทศไทยด้วย

พุทธศักราช ๒๕๑๐ ในฐานะกรรมการมหาเถร-
สมาคม ได้ตามเสด็จสมเด็จพระสังฆราช (อุฎฺธายี จวน
ศิริสม ป.ธ. ๙) วัดมกุฏกษัตริยาราม ซึ่งเสด็จไปประเทศ
ศรีลังกาเป็นทางราชการ ตามคำทูลเชิญของรัฐบาลประเทศ
นั้น เพื่อเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างพุทธศาสนิกชน
ทั้งสองประเทศ ระหว่างวันที่ ๑๐-๒๐ กุมภาพันธ์
พุทธศักราช ๒๕๑๐

พุทธศักราช ๒๕๑๑ เสด็จไปเยี่ยมชมการพระศาสนา
วัฒนธรรม และการศึกษาทั่วไป ในประเทศอินโดนีเซีย
ออสเตรเลีย และฟิลิปปินส์ ในฐานะประธานกรรมการ
สภาการศึกษาามหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
พระพุทธรศาสนาแห่งประเทศไทย โดยอนุมัติของมหาเถร
สมาคม พร้อมด้วยพระธรรมธัชมนี (สนฺตบุฑฺโร ประยูร
พยุหธรรม ป.ธ. ๙)^๑ เลขาธิการสภาการศึกษาามหา-
มกุฏราชวิทยาลัย ฯ (ในขณะนั้น) ระหว่างวันที่ ๑๖ เมษายน-
๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๑๑

^๑ ภายหลังเลื่อนขึ้นเป็นที่ พระญาณวโรดม เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๘.

พุทธศักราช ๒๕๑๓ เสด็จไปบรรพชาอุปสมบท
กุลบุตรชาวอินโดนีเซีย จำนวน ๕ คน ณ ประเทศอินโด-
นีเซีย พร้อมด้วย พระธรรมโสภณ (กิจจาโร สนธิ มั่งเรือน
ป.ธ. ๕)^๑ รองเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร ตามคำ
อาราธนาของพระชินรักขิตเถระ หัวหน้าพุทธศาสนิกชน
ชาวอินโดนีเซีย (ในขณะนั้น) ระหว่างวันที่ ๖ พฤษภาคม-
๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๑๓

ในศกเดียวกัน เสด็จไปเยี่ยมชมการพระศาสนาและ
การศึกษาในประเทศปากีสถาน เนปาล และอินเดีย ใน
ฐานะประธานสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ
พร้อมด้วยพระธรรมธัชมนี (สนฺตงฺกุโร ประยูร พยุงธรรม
ป.ธ. ๙) เลขาธิการสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ
(ในขณะนั้น) และในโอกาสเดียวกัน ก็ได้รับอนุมัติจาก
มหาเถรสมาคมให้ทรงเป็นผู้แทนของคณะสงฆ์ไทย เสด็จ
ไปเยี่ยมเยียนพระสงฆ์และวัดพระพุทธศาสนาในประเทศ
ปากีสถานตะวันออก (ปัจจุบันคือ ประเทศบังกลาเทศ)
และทรงนำสาส์นของสมเด็จพระสังฆราช (อฎฺฐายุยี จวน
ศิริสม ป.ธ. ๙) วัดมกุฏกษัตริยาราม ถึงพุทธศาสนิกชน
ชาวปากีสถานตะวันออก พร้อมกับพัสดุสิ่งของและ
กัมปิยภัณฑ์ ซึ่งทางคณะสงฆ์ไทยจัดหามา ไปช่วยเหลือ

^๑ ภายหลังเลื่อนขึ้นเป็นที่ พระญาณโรดม มรณภาพเมื่อพุทธ-
ศักราช ๒๕๒๗.

ชาวพุทธที่ประสบวาทภัยครั้งใหญ่ในประเทศนั้นในคราวนั้นด้วย ระหว่างวันที่ ๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๓-๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๔

พุทธศักราช ๒๕๑๘ เสด็จไปเป็นประธานสงฆ์ในพิธีเปิดวัดพุทธรังษี ณ นครซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย ซึ่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิด และทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวิสาขบูชา ระหว่างวันที่ ๒๒ พฤษภาคม-๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๑๘

พุทธศักราช ๒๕๒๐ เสด็จไปบรรพชากุลบุตรชาวอินโดนีเซียจำนวน ๔๓ คน ณ เมืองสมารัง ประเทศอินโดนีเซีย ตามคำอาราธนาของคณะสงฆ์สังฆเถรวาทีอินโดนีเซีย และเมื่อทรงเสด็จศาสนกิจที่ประเทศอินโดนีเซียแล้ว ได้เสด็จไปเยี่ยมชมกิจการพระศาสนา ณ ประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ขากลับทรงแวะเยี่ยมชมการพระศาสนา ณ ประเทศสิงคโปร์ด้วย ระหว่างวันที่ ๗ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๐-๑๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๑

พุทธศักราช ๒๕๒๓ เสด็จไปร่วมประชุมสหพันธ์คีตาอาศรมสากล ในฐานะเป็นพระอาคันตุกะพิเศษ ณ ประเทศอินเดีย เมื่อทรงเสร็จภารกิจที่ประเทศอินเดียแล้ว ได้เสด็จไปเยี่ยมชมการพระศาสนา ณ ประเทศเนปาลด้วย ระหว่างวันที่ ๑๑-๒๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๓

พุทธศักราช ๒๕๒๘ เป็นประธานคณะพร้อมด้วย
พระสงฆ์อีก ๑๙ รูป จากประเทศไทยไปทรงประกอบพิธี
ผูกพัทธสีมาอุโบสถวัดจาการัตนธรรมจักรชัย ณ ประเทศ
อินโดนีเซีย ตามคำอาราธนาของคณะสงฆ์สังฆเถรวาท
อินโดนีเซีย เป็นการผูกพัทธสีมาอุโบสถวัดพระพุทธ-
ศาสนาเถรวาทเป็นครั้งแรกในประเทศนั้น ระหว่างวันที่
๒๒-๒๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๒๘

พุทธศักราช ๒๕๒๘ เสด็จพร้อมด้วยคณะสงฆ์จาก
ประเทศไทยไปเป็นประธานบรรพชากุลบุตรศากยะแห่ง
เนปาล จำนวน ๗๓ คน ณ กรุงกาฐมาณฑุ ประเทศเนปาล
ตามคำอาราธนาของคณะสงฆ์เนปาล ระหว่างวันที่ ๒๓-
๓๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๒๘

พุทธศักราช ๒๕๓๖ เสด็จเยือนสาธารณรัฐประ-
ชาชนจีน เป็นทางการ ตามคำกราบทูลอาราธนาของ
รัฐบาลจีน โดยได้เสด็จเยือนเมืองต่าง ๆ คือ ปักกิ่ง ชีอาน
คุนหมิง และสิบสองปันนา ระหว่างวันที่ ๒๐ มิถุนายน-
๒ กรกฎาคม ๒๕๓๖ รวม ๑๓ วัน นับเป็นการเจริญ
ศาสนสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์
แห่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง

การสาธารณูปการ

นับแต่ทรงเป็นเจ้าของาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร ได้ทรงบูรณะซ่อมสร้างเสนาสนะและถาวรวัตถุต่าง ๆ ภายในวัดบวรนิเวศวิหาร ตลอดถึงการก่อสร้างถาวรวัตถุ อันเป็นสาธารณประโยชน์ในที่อื่นอีกเป็นจำนวนมาก ถาวรวัตถุที่สร้างขึ้นใหม่ในวัดบวรนิเวศวิหาร

๑. ตึกกวีบรรณาลัย ห้องสมุดของมหาวิทยาลัย
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย

๒. ตึกวชิรญาณวงศ์ อาคารเรียนของโรงเรียน
วัดบวรนิเวศ

๓. ชุมปรารงค์ที่ประดิษฐานพระบรมรูปพระบาท-
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ บนลาน
ประทักษิณ ชั้นที่ ๒ ของพระเจดีย์ใหญ่

๔. กุฏิหลวงเจริญฤทธิศาสตร์ ในคณะเหลืองรังษี

๕. กุฏิพระนิกรบดี ในคณะเขียวรังษี

๖. ตึก ภปร. พิพิธภัณฑวัดบวรนิเวศวิหาร

๗. กุฏิคุณหญิงจืด สัตยานุรักษ์ ในคณะเหลืองรังษี

๘. กุฏิรามเดชะ ในคณะสูง

๙. ถังน้ำบ่อบาดาล พร้อมติดตั้งนาฬิกาไฟฟ้า
และระฆัง ข้างตึกมนุษยนาควิทยาทาน

๑๐. อาคารกิจกรรม หลังตึกวชิรญาณวงศ์ โรงเรียน
วัดบวรนิเวศ

๑๑. ตึก สว ธรรมนิเวศ โรงเรียนพระปริยัติธรรม
วัดบวรนิเวศวิหาร

๑๒. มณฑปที่ประดิษฐานพระพุทธรูปบาทจำลอง หลัง
พระอุโบสถ วัดบวรนิเวศวิหาร

๑๓. โพธิชระ (เรือนโพธิ์) หลังพระวิหารพระศาสดา

๑๔. ศาลาวชิรญาณ วัดบวรนิเวศวิหาร ๑๕๐ ปี

๑๕. ศาลาหน้าศาลาวชิรญาณ ฯ

๑๖. ภูมิติกหน้ากุฏิใหญ่คณะเขียวรังษี

ส่วนเสนาสนะและถาวรวัตถุอื่น ๆ ภายในวัดบวรนิเวศ-
วิหาร ก็ได้ทำการบูรณะปฏิสังขรณ์ใหม่หมดทั้งพระ-
อาราม ที่สำคัญคือ

๑. ปิดทองพระเจดีย์ใหญ่ด้วยโมเสกสีทองตลอด
ทั้งองค์

๒. ประดับหินอ่อนพระอุโบสถตลอดทั้งหลัง

การก่อสร้างถาวรวัตถุอื่น ๆ ภายนอกวัดตลอดถึง
การอุปถัมภ์การก่อสร้างวัดต่าง ๆ นั้นก็มีจำนวนมาก
ที่สำคัญ คือ

๑. สร้างตึกวชิรญาณวงศ์ ณ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
สภากาชาดไทย สำหรับเป็นตึกสงฆ์และใช้ประโยชน์ทาง
การแพทย์

๒. สร้างตึกเวชียณสามัคคีพยาบาล ณ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย สำหรับเป็นตึกสงฆ์ และใช้ประโยชน์ทางการแพทย์

๓. ทรงอุปถัมภ์การสร้างวัดล้านนาญาณสังวราราม อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

๔. ทรงสร้างวัดสันติคีรี และพระบรมธาตุเจดีย์-ศรีนครินทรามหาสันติคีรี ณ ดอยแม่สะลอง บ้านแม่สะลอง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

๕. ทรงอุปถัมภ์การสร้างโรงเรียนมัธยมญาณสังวร อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

๖. ทรงอุปถัมภ์การสร้างวัดรัชดาภิเษก อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

๗. ทรงอุปถัมภ์การสร้างวัดพุทธวิมุตตินาราม (พุมุต) อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

๘. สร้างวัดญาณสังวราราม อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

๙. สร้างโรงเรียนและโรงพยาบาลสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

นอกจากนี้ก็ยังทรงอุปถัมภ์การก่อสร้างวัดในต่างประเทศอีกหลายแห่ง คือ

๑. วัดพุทธรังษี ในอุปการะของมหาวิทยาลัย

ณ นครซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย

๒. วัดจากรัตนาธรรมจักรชัย ณ กรุงจากรัตนา
ประเทศอินโดนีเซีย

๓. อุโบสถวัดสิริกิตติวิหาร ณ เมืองกาฐมาณฑุ
ประเทศเนปาล

๔. วัดแคโรไลนาพุทธจักรวนาราม ณ รัฐแคโรไลนา
เหนือ ประเทศสหรัฐอเมริกา

พระนิพนธ์

ทรงนิพนธ์หนังสือประเภทต่าง ๆ ไว้มาก ทั้งที่เป็น
ตำราประกอบการศึกษา ธรรมกถา ธรรมเทศนา และ
สารคดี เช่น

- อธิบายวากยสัมพันธ์ ภาค ๑-๒
- ดำนานวัดบวรนิเวศวิหาร เล่ม ๒
- หลักพระพุทธศาสนา (เรียบเรียงเป็นเทศนา ๓๗ กัณฑ์)
- พระพุทธเจ้าของเรานั้นท่านเลิศล้ำ
- ๔๕ พรรษาของพระพุทธเจ้า
- แนวปฏิบัติในสติปัฏฐาน
- การบริหารทางจิตสำหรับผู้ใหญ่
- พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนอะไร
- พระพุทธศาสนากับสังคมไทย
- โสฬสปัญหา เป็นต้น

นอกจากนี้ ทรงริเริ่มให้มีการแปลหนังสือพุทธศาสนาที่สำคัญ ๆ จากภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ เพื่อเป็นการเผยแพร่และเป็นคู่มือการศึกษาพระพุทธศาสนาสำหรับชาวต่างประเทศอีกเป็นจำนวนมาก เช่น หนังสือหลักสูตรนักธรรมชั้นตรี โท เอก ภิกขุปาติโมกข์ เป็นต้น แล้วโปรดให้มหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ จัดพิมพ์เผยแพร่

ในระยะเดียวกันนี้ โปรดให้จัดตั้งแผนกจำหน่ายหนังสือพระพุทธศาสนาภาษาต่างประเทศของมหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ ขึ้นด้วย เพื่อให้เป็นศูนย์หนังสือทางพระพุทธศาสนาสำหรับชาวต่างประเทศที่สนใจจะศึกษาพระพุทธศาสนา ตลอดจนชาวไทยที่ต้องการหนังสือพระพุทธศาสนาในภาษาต่างประเทศไว้ประกอบการศึกษา ซึ่งได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๑๒

พระกรณียกิจ

ทรงเทศนาประจำวันอุโบสถเวลาเช้า ในพระอุโบสถ
วัดบวรนิเวศวิหาร

ทรงบรรยายธรรมในการฝึกอบรมการปฏิบัติทางจิต
(กรรมฐาน) ประจำวันพระและวันหลังวันพระ ณ ห้อง-
ประชุม ชั้น ๒ ตึก สว ธรรมนิเวศ

ทรงบรรยายธรรม ในรายการบริหารทางจิตสำหรับ
ผู้ใหญ่ ทางวิทยุกระจายเสียง อ.ส. พระราชวังดุสิต
ประจำทุกวันอาทิตย์

